

λοῦντα τὴν *λιθόσφαιρα*, ἔχουσαν πάχος 40—50 γεωγρ. μιλίων, τὸ ἐπίλοιπον δ' αὐτῆς μέρος, ὁ πελώριος αὐτῆς πυρῆν, διατελεῖ ἐν διαπύρῳ καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον ἐν τετηκνία καταστάσει, ἔχων θερμοκρασίαν 3000 βαθμῶν Κελσίου, δυναμένην νὰ τήξῃ καὶ τὰ δυστηκτότατα τῶν πετρωμάτων.

Αἱ διάφοροι δὲ σειραὶ ὀρέων, ὡς π. χ. ἡ Πίνδος, ἡ Οἶτη, ἡ Ὄθρυς, τὰ Ἀπέννινα ὄρη, εἶνε *πτυχαί*, ἢ *ρυτίδες* τῆς λιθοσφαίρας. Ὅπως ὁ λεῖος φλοιὸς ραγὸς σταφυλῆς ξηραίνομένης, προΐουσης τῆς ἀποξηράνσεως. καθίσταται πολὺ μεγαλειότερος πρὸς τὸν σμικρυνόμενον σαρκώδη αὐτῆς πυρῆνα, οὕτω καὶ ἡ λιθόσφαιρα ἐξακολουθεῖ διαρκῶς μεγαλιότερα καθισταμένη πρὸς τὸν ψυχόμενον καὶ συστελλόμενον διάπυρον τῆς γῆς πυρῆνα, τὴν πυρόσφαιραν. Ὅπου γῆς ἡ λιθόσφαιρα καθίσταται πολὺ μεγαλιότερα, ἔνεκα μεγάλης συστολῆς τῆς ὑποκειμένης πυροσφαίρας, τὰ διάφορα πετρώματα τὰ ἀποτελοῦντα αὐτὴν ἐλκυόμενα ὑπὸ τῆς βαρῦτητος τῆς γῆς συμπύσσονται, ἀνυψοῦνται βραδέως καὶ μεταβάλλονται ἐν τῇ παρελεύσει μακρῶν αἰώνων εἰς σειράν ὀρέων. Αἱ *πτυχαί* δὲ αὐταὶ διὰ τῆς διαβρωτικῆς τῶν ὑδάτων ἐνεργείας καὶ τῶν ἀνέμων διεμελίσθησαν εἰς κορυφάς, στενά, χαράδρας, φάραγγας καὶ κοιλάδας, καὶ παρήγαγον τὴν παρούσαν ὄψιν τοῦ ἡμετέρου πλανήτου, ἣτις ὑπὸ γεωλογικὴν ἔποψιν εἶνε στιγμιαῖον φαινόμενον, διότι ἐν τῇ παρόδῳ τῶν αἰώνων οὐσιωδῶς μεταβλήθησεται. Οὐ μόνον ἡ ἡφαιστειότης τῆς γῆς, περὶ ἧς ἀμέσως ρηθήσονται τὰ δέοντα, μεγάλας καὶ οὐσιώδεις ἐπιφέρει ἀλλοιώσεις ἐπὶ τῆς γηϊνῆς ἐπιφανείας ἐν τῇ παρόδῳ τῶν αἰώνων, ἀλλὰ καὶ ἡ διαβρωτικὴ τῶν ὑδάτων ἐνέργεια, ἣτις εἶνε τοσοῦτον ἰσχυρά, ὥστε δύναται ἐν τῇ παρελεύσει χρόνου μακροῦ νὰ καταστρέψῃ ὄρη ὕψιστα, ὡς τὰς Ἄνδεις καὶ τὰ Ἰμαλαία ὄρη, καὶ νὰ μεταβάλλῃ ταῦτα εἰς σωρὸν ἐρείπιων ἢ καὶ νὰ ἐξαφανίσῃ ἀπὸ τοῦ προσώπου τῆς γῆς. Ἐπειδὴ δὲ αἱ σειραὶ τῆς γῆς εἶνε ρυτίδες τῆς λιθοσφαίρας, ἀπόδειξις ὅτι ὁ ἡμέτερος πλανήτης γηράσκει, κατὰ τὰ γηρατεία δ' αὐτοῦ ἀνέδειξε τὴν κορωνίδα τῆς δημιουργίας, τὸν *ἄνθρωπον*.
(ἔπεται τὸ τέλος)

ΚΩΜΩΔΙΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΤΡΑΓΩΔΙΑΝ

Ὁ Haeckel ἐλεγχόμενος ὑπὸ τοῦ συντάκτου τοῦ «Λόγου»!

(Συνέχεια. Βλ. τὸ προηγούμενον φύλλον.)

Ε' (*).

Ἄλλ' ἐκ τῆς ἐπικρίσεως τοῦ Haeckel ὁ συντάκτης τοῦ «Λόγου» ἐλέγχεται καθ' ὀλοκληρίαν ἐστερημένος καὶ τοῦ ἐλαχίστου κόκκου κοινοτάτου νοῦ.

(* Βλ. Λόγον τῆς 9. Φεβρουαρίου.

Κατὰ τὴν ἀναντιρρήτην γνώμην τοῦ Haeckel καὶ πκντὸς ἀληθινοῦ σοφοῦ «ἐκεῖ, ὅπου ἀρχεται ἡ πίστις, ἡ ἐπιστήμη τελευτᾷ» (Βλ. *Προμηθεύς* Α', σελ. 336). Τοῦναντίον δ' ὅμως κατὰ τὴν ἐωσφορικὴν κρίσιν τοῦ κ. Μακράκη «ὅπου ἀρχεται ἡ πίστις, ἐκεῖ συνάρχεται καὶ ἡ ἐπιστήμη» καὶ «ἡ ἐπιστήμη τελευτᾷ ἐκεῖ ὅπου ἀρχεται ἡ ἀπιστία» (Βλ. *Λόγον* τῆς 9. Φεβρουαρίου 1891)!!! Πῶς δὲ, νομίζετε, ἀποδεικνύεται ἡ ἀλήθεια τῆς προτάσεως ταύτης, ἐν ἣ διαβλέπει τις ὡς ἐν μικρογραφίᾳ πάντα τὰ παπικὰ ἐγκλήματα τῶν Μέσων Αἰώνων, πᾶσαν τὴν φρικαλέαν προδοσίαν τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς συνειδήσεως; Ἀκούσατε καὶ οἰκτείρατε! Ἡ ὕπαρξις τοῦ κόσμου τοῦ ἐξωτερικοῦ, λέγει ὁ ἡμέτερος φιλόσοφος, εἶνε δόγμα καὶ ἄρθρον πίστεως,—καὶ οὐχὶ παρατηρήσεως πόρισμα, οὐχὶ ἀντίληψις τῶν ἡμετέρων αἰσθήσεων κατὰ τὸ Ἀριστοτελικὸν «οὐδὲν ἐν τῷ νῷ ὃ μὴ πρότερον ἐν τῇ αἰσθήσει»!!! Ὅθεν κατὰ τὸν λογικώτατον συντάκτην τοῦ «Λόγου» «πρόδηλον ὅτι ἡ ἔρευνα τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς γεννωμένη γνώσις ἡ ἐπιστήμη θεμελιούται ἐπὶ *δογματικῆς πίστεως* καὶ *πηγάζει* ἐξ αὐτῆς καθὼς τὸ ὕδωρ ἐκ τῆς πηγῆς, ἢ καθὼς ὁ βλαστὸς ἐκ τῆς ῥίζης». Ἡ γραφίς λοιπόν, δι' ἧς ἔγραψε τὰς ἀνηκούστους ταύτας μωρίζε ὁ κ. Μακράκης, περιῆλθεν εἰς τὴν συνείδησιν αὐτοῦ οὐχὶ διὰ τῶν αἰσθήσεων τῆς ὁράσεως καὶ τῆς ἀφῆς ἀλλὰ *δογματικῶς δὲ τῆς πίστεως* καὶ ἡ ἔννοια αὐτῆς (τῆς γραφίδος) ἀποτελεῖ *πίστεως ἄρθρον*!!! Γινώσκετε δὲ ἄρθρον πίστεως τί καλεῖται κατὰ τὸν συντάκτην τοῦ *Λόγου*; Οὐδὲν μᾶλλον καὶ οὐδὲν ἥττον ἢ τὸ *ῥῆμα τοῦ Θεοῦ*. «Πᾶν δὲ ῥῆμα Θεοῦ δόγμα πίστεως καὶ ἄρθρον πίστεως λέγεται» (*Λόγος* τῆς 2. Φεβρουαρίου). Ὅθεν ἡ γραφίς τοῦ κ. Μακράκη, ἀποτελοῦσα πίστεως ἄρθρον, οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ ῥῆμα Θεοῦ, ὅπερ ἴσως ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τοῦ ὅτι Θεοῦ ῥήματα γράφει. Στερούμεθα οὐχὶ ἀρκούντων θαυμαστικῶν ἀλλὰ ἀνευρετέων ἡδῆ, ὡς πολλάκις εἶπομεν, *καγχαστικῶν*, ἵνα συμβολικῶς παραστήσωμεν τὴν ἀξίαν τῶν φωτοβόλων τούτων ἀποκαλύψεων!

Κατὰ τοιοῦτου ἀντιπάλου, φίλτατοι ἀναγνώσται, μαχόμεθα, σύγγνωτε δὲ ἡμῖν, ἂν χάριν τοῦ κοινοῦ ἀγαθοῦ καὶ πρὸς ἔγερσιν ἐπιστημονικοῦ καὶ παρ' ἡμῖν διαφέροντος καταδεχώμεθα νὰ παρέχωμεν προσοχὴν εἰς τοιαῦτα παρακρούσεις μεθύνοντος φαντάσματος, εἰδῶλα καὶ ἰνδάλματα! Αὕτη εἶνε «ἡ πάτριος Φιλοσοφία», ἣν ἡμεῖς ὑβρίζομεν «φιλοσοφίαν αὐτὴν ἀποκαλοῦντες», αὕτη εἶνε «ἡ λογικὴ Κωχίνη» ἢ μέλλουσα νὰ «δοξασθῇ ὑπὲρ τὴν φθίνουσαν δόξαν τοῦ Κώχ»!!! Καὶ ταύτην τὴν σοφίαν ἡμεῖς ἀτιμάζοντες «μετὰ τοῦ Haeckel εἰς τὴν αἰώνιον ἀπώλειαν πορευόμεθα», καὶ τούτων τῶν γνώσεων ἡμεῖς ὀλιγορῶντες «εἰς τὸ βάρβαρον τῆς αἰωνίου κολάσεως ἀφεύκτως ἐμπεσοῦμεθα».

Ἡ αἰώνια ἀπώλεια καὶ βράθυρον αἰώνιας κολάσεως, τελευταίη νῦν ψευδεὶς λάμψις ἀληθῶς σβεννυμένης πλάνης, ὡς ὑμεῖς ψευδῶς λαμπυρίζουσι καὶ ὡς ὑμεῖς ἀληθῶς ἐν βραχέϊ σθεσθήσονται οἱ συντάκται τῶν «Λόγων», οἱ συγγραφεῖς τῶν «Ψυχολογικῶν Μελετῶν», οἱ ἐργάται «Τῶν τελευταίων φάσεων τοῦ ὑλισμοῦ ἤτοι τοῦ Δαρουίνισμοῦ καὶ τοῦ ἀνυποστάτου αὐτοῦ», — τὰ καθάρματα ταῦτα τῆς ἐπιστήμης, τὰ πολλάκις ἐν γνώσει καὶ ἐκ λόγων ἰδιοτελείας ψευδόμενα, ἅπερ τὸ σάρωθρον τῆς Προόδου ἔθηκεν ἤδη ἀπὸ πολλοῦ πρὸ τοῦ περυγώματος ἑαυτοῦ, καὶ καθ' ὃν πρόκειται νῦν νὰ διευθύνῃ τὴν ὀριστικὴν, τὴν τελευταίαν ἀποκαθαρικὴν ὥθησιν!

ΣΤ' (*).

Κατὰ τὸν Haeckel «ἡ φυσικὴ ἱστορία, ἀποβλέπουσα εἰς τὴν «ἱστορίαν τῆς φυσικῆς δημιουργίας» ὡς εἰς τὸ ὑπάτον, τὸ κυριώτατον, τὸ πολυτιμώτατον τῶν ἑαυτῆς ἀντικειμένων, βλέπει ἑαυτὴν ὑπόχρεω νὰ λάβῃ τὴν ἰδέαν τῆς δημιουργίας — ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς γενέσεως τῆς μορφῆς τῶν σωμάτων» (βλ. *Προμηθεά Α'*, σελ. 337).

«Καὶ οἱ λόγοι οὗτοι, ἀναφωνεῖ ὁ κ. Μακράκης, — οὐδεμίαν ἔχουσι λογικὴν ἐννοίαν, διότι περιέχουσι τραγελαφικὴν καὶ τερατώδη ἐννοίαν, ἐννοίαν φαντασιοπλήκτου ἀνθρώπου, καὶ οὐχὶ ἀνθρώπου λογικοῦ καὶ ἐπιστήμονος. — Φυσικὴ ἱστορία ἀποβλέπουσα εἰς τὴν «ἱστορίαν τῆς φυσικῆς δημιουργίας» εἶναι τερατώδεις ἐκτρομα νοσοῦσης φαντασίας, εἶναι σολοικισμὸς ἐπισημονικός, εἶναι ἀνατροπὴ καὶ τῆς φυσικῆς ἱστορίας καὶ τῆς ἱστορίας τῆς φυσικῆς δημιουργίας.» Διατί δὲ πάντα ταῦτα τὰ ῥητορικὰ καὶ δραματικὰ τοῦ κ. Μακράκη ἀποφθέγματα; Διότι, λέγει, «ἡ ἱστορία τῆς φυσικῆς δημιουργίας φύσει προηγείται. Ἡ δὲ φυσικὴ ἱστορία ἔπεται, οὐσα ἐτέρου εἶδους ἱστορία». Διατί δὲ καὶ πάλιν τὸ ἠγούμενον τοῦτο καὶ τὸ ἐπόμενον; Διότι κατὰ τὸν συντάκτην τοῦ λογικωτάτου καὶ λογιωτάτου Λόγου «ἡ ἱστορία τῆς φυσικῆς δημιουργίας ἱστορεῖ τὰ ἔργα τοῦ Δημιουργοῦ κατὰ τὴν χρονικὴν τάξιν τῆς ποιήσεως αὐτῶν. Ἡ δὲ φυσικὴ ἱστορία ἱστορεῖ τὰ ἐν τῇ δεδημιουργημένῃ φύσει γινόμενα (ἱστορία αὕτη τοῦ ἐπιστάτου!!!) κατὰ τοὺς κειμένους φυσικοὺς νόμους»!!!

Εἶγε καὶ ὑπέρευγε, χαριέστατε φιλόσοφε, ὄφθαλμὲ τῆς Ἑλλάδος εἰ μὴ καὶ τῆς ἀνθρωπότητος! Τὸ περιώνυμον σύγγραμμά τοῦ Haeckel ἐπιγέγραπται: «Ἱστορία τῆς φυσικῆς δημιουργίας» (Natürliche Schöpfungsgeschichte). «Ὅθεν καθ' ὑμᾶς, κύριε Προκρούστα τοῦ ὀρθοῦ λόγου, ἡ συγγραφὴ τοῦ Haeckel «ἱστορεῖ τὰ ἔργα τοῦ Δημιουργοῦ κατὰ τὴν χρονικὴν τάξιν τῆς ποιήσεως αὐτῶν»!!! Ἀπῆταντο ἄρα γε πολλοὶ κόκκοι κοινοτάτου νοῦ ἢ ἐξήρχει εἰς καὶ μόνος ἔνα ἐννοήσατε ὅτι ἡ «ἱστορία τῆς φυσικῆς δημιουργίας» ἢ

«φυσικὴ κοσμογονία» ἀντιδικαίρεται πρὸς τὴν «ἱστορίαν τῆς ὑπερφυσικῆς δημιουργίας» ἢ τὴν «ὑπερφυσικὴν κοσμογονίαν», οἷα, παραδείγματος χάριν, ἢ τοῦ Μωυσεῖος; Τοιαῦτα πράγματα ἐπέπρωτο ὑμᾶς νὰ διδάξωμεν; Καὶ τολμᾶτε ἔπειτα νὰ ὀμιλήτε καὶ νὰ γράφητε, καὶ δὲν τρέπεσθε (ἂν ἐντρέπησθε) εἰς εὐρεσιν σπηλαίου τινός, ἐν ᾧ τοῦλάχιστον νὰ μὴ ἀντιλαμβάνησθε τῶν γελώτων καὶ τοῦ οἴκτου τῆς κοινωνίας καὶ ἐν ᾧ νὰ ἀσκητεύητε μαχόμενος κατὰ τοῦ Σατανᾶ καὶ σφυροκοπῶν ἔστιν ὅτε αὐτὸν ἐφορμῶντα καὶ ἐπιπίπτοντα, ἂν ὑποτεθῇ ὅτι ἔργῳ δὲν εἶνε σύμμαχος καὶ φίλος καὶ οἰκεῖος ὑμῖν;

(*Ἐπεται τὸ τέλος.)

Ἡ θερμοκρασία τῆς Μεσογείου θαλάσσης.

Κατὰ τὰς νεωτάτας βυθολογικὰς παρατηρήσεις ἐγνώσθη, ὅτι ἡ τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ ἐπιφάνεια ἔχει 20° Κελσίου θερμοκρασίαν, ἥτις μέχρι βάθους 2600 μέτρων κατέρχεται βαθμηδὸν ἄχρι 2,7° K, ἡ δὲ τῆς Μεσογείου θαλάσσης ἔχει 25° K. θερμοκρασίαν, κατερχομένην εἰς 13° K μέχρι βάθους 200 μ., ἐντεῦθεν δὲ μέχρι τῆς μεγίστης βαθύτητος μένουσαν σταθεράν. Ὡς ἐκ τούτου ἢ πρὸς τὰ βάθη παρατηρουμένη ἐν τῇ Μεσογείῳ ἐλάττωσις τῆς θερμοκρασίας ὁμοιάζει πρὸς τὴν ἐντὸς γλυκειῶν λιμνῶν, π. χ. ἐντὸς τῆς *Limne της Γενεύης*, παρατηρουμένην. Καὶ εἰς ταύτην καὶ εἰς ἐκείνην ἐπίκειται στρώμα ὕδατος, οὐτινος ἡ θερμοκρασία κανονικῶς ἐλαττοῦται ἀναλόγως τοῦ βάθους, ὑπὸ τὸ στρώμα δὲ τοῦτο ἐξαπλοῦται μέχρι τοῦ πυθμένου ἔτερον στρώμα ὕδατος, οὐτινος ἡ θερμοκρασία εἶνε ὁμοειδής. Ἐκ τοῦ φαινομένου τούτου συμπεραίνει ὁ κ. Φορέλ, ὅτι ἡ Μεσόγειος θάλασσα ὑπόκειται εἰς τοὺς αὐτοὺς φυσικοὺς νόμους εἰς οὓς καὶ αἱ γλυκεῖαι λίμναι τοῦ τροπικοῦ τύπου, εἰς ἃς ἡ θερμοκρασία οὐδέποτε κατέρχεται ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε τὸ ὕδωρ νὰ φθάσῃ τὸν μέγιστον βαθμὸν τῆς πυκνότητός του. Γνωστὸν δὲ ὅτι τὸ γλυκὺ ὕδωρ εἰς θερμοκρασίαν 40 K. λαμβάνει τὴν μεγίστην αὐτοῦ πυκνότητα.

Ἐν τῇ Μεσογείῳ θαλάσῃ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους ὑπὸ τὴν βαθύτητα 500 μέτρων ἄχρι τοῦ πυθμένου ἀπαντᾷ ἡ αὕτη θερμοκρασία τῶν 13° K. Τὸ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας ὕδωρ τὸν χειμῶνα οὐδέποτε ψύχεται ὀλιγώτερον τῶν 13° K, τὸ δὲ θέρος θερμαίνεται μέχρις 25° K. Ἐπειδὴ ἡ Μεσόγειος θάλασσα εἶνε ἀποκεχωρισμένη τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ καὶ ἀποτελεῖ κεχωρισμένην λεκάνην, ἡ δὲ θερμοκρασία τοῦ ὕδατός της οὐδέποτε φθάνει τὸν βαθμὸν τῆς μεγίστης πυκνότητος τούτου, διὰ τοῦτο ὁμοιάζει αὕτη πρὸς τὰς λίμνας τοῦ τροπικοῦ τύπου, μόνον δὲ κατὰ τοῦτο διαφέρει ὅτι ἐμπεριέχει ἀπερρυστωμένον μαγειρικὸν ἄλας (Arcives des sciences physiques et naturelles 1891).

(* Βλ. Λόγον τῆς 16. Φεβρουαρίου.